

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.
Előfizetési ár: egész évre 28 korona, fél-
évre 14 korona. Egyes szám ára 60 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium:
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklámciót és hirdetési díjat.

Álmok álmodozása.

„Hiszen a vallás nem egyéb, mint az istentisztelet módja“, — így olvasom a vallás meghatározását egy tudományos műben, mely az Akadémia kiadványaként jelent meg (Babylonia és Assyria. Irta: Mahler Ede). Tehát *nem egyéb*. Vajjon olvasta-e Mahler Ede s rokongondolkodású tudományos társai a Bibliát, főként az evangéliomokat, alaposan, az egyetemes nagy élet törvénye alapján? Bizonyára csupán testi szemével tanulta ő is diákkorában a maga vallását, nézte a többit, amint a különböző egyházak külső mozgásaiban megnyilatkozik. Fájdalom, a látszat csakugyan azt mutatja, — főként nálunk, szegény magyaroknál, hogy a keresztyén vallás is nem egyéb, mint az istentisztelet módja. A testi érzékek foglalkoztatására való. Művészi formában és keretben idegizgalmat támaszt, némi meghatározó elem is van benne, ideig-óráig való, de a mi kálvinista módunk általában, az idegekre is alig hat. Főként énekeink szövegben és daltamban is, bizony nem bírnak égi áramokkal, hogy a lelkeket felfele vigyék.

Ez azonban nem vallás, — legkevésbé a Krisztus által megélt és örökségül hagyott valóságos élet.

„Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek, — én pedig ezt mondom néktek!“ Ez az elválasztó mesgye a föld és ég között. „A pogányoknál van úgy, hogy uralomra törekszenek egymás felett, de köztetek nem szabad így, hanem az elsőség a szolgálatkészségben és képességben van.“

A dogmás theologia kés-hegyig foglalkozott az Isten lényegének kutatásával, e lényeg keretében a Jézus és Szentlélek helyének megállapításával, — maig s azt hiszem mindörökké hiábavaló fáradság, nem a mi agyvelünk megállapítása körébe való. Jézus oly egyszerűen, oly fenségesen megállapítja: Isten a mi mennyei Atyánk, ki felhossa napját mind a jókra, mind

a gonoszokra és esőt ad mind az igazaknak, mind a hamisaknak földjükre. Nem gyönyörködik a bűnös vesztén, hanem megtérésén és életén. Nincs benne semmi kicsinyes részrehajlás, kizárólagosság, hanem az egyetemesség végtelenségére árad ki az ő irgalma és jósága. Oly észszerű, tapasztalati dolgok ezek, hogy valóban kizárnak minden spekulációt s ködös elméleteket. Isten első és nagy parancsolata: — szeretet. A gyámolító munkás szeretet. Ez az isteni jegy minden igaz emberen. Nincs semmi más. Jézus ezeket adta tudtul, nem tanításaival csupán, hanem napról-napra való élettényeivel, mindhalálig. Így lett ő út, igazság, élet. Mintát adott e földi élethez, sőt túl is a földi élet keretén. Mert e földi élet reánk nézve csupán előkészület egy magasabb élethez, mely a tiszta szellem-erkölcsi világ mennyországában vár reánk. Ennek részleteibe nem bocsátkozik, úgy se tudnánk felfogni, bizzuk a tökéletes szeretet bölcsességére és jóakarására. „Az én Atyám házában sok hajlékok vannak“ — vajjon nem elég-e ennyit tudni? S nem igazolja-e ezt a legújabb csillagászati tapasztalat? A csillagok milliárdjai bizony nem üres játékszerek, a csillagok élő és éltető lakóhelyek. E földön is életfejlődés van. Az ásvány elemei a növényekben új életre kelnek; a növény elemei az állatvilágban; végre az emberben értelemmé, érzéssé, akarattá finomodik, erősödik. S talán itt vége van? Sőt a lelkünkben élő értelmi és erkölcsi erők, összeköttetésben ama magasabb hajlékokkal, új meg új alakjait hozzák le gondolatunkba, tervelésünkbe, az anyagi-szellemi- és erkölcsi életnek. Az új tanulmányok, az új technikai alkotások, az új művészi ihletések, a költészet bölcselmi szemlélődés új alakjai, honnan veszik mintáikat? Hiszen mi minták után haladunk minden téren. A művelődés nem egyéb, mint a láthatatlanok meglátása, utánzása. A tanító lelkéből szállanak ki a minták, hangban, színben, alakban, értelemben stb. s a tanuló lelke megfogja ezeket a

mintákat. Mózesnek megmutatta Jahve a menyeyei sátor mintául; minden nála zörgető léleknek mutat egy óhajtott mintát, csak zörgessen és fogjon munkához. Az Ég nem fukarkodik a talentumokkal, de kamatra adja az egy talentumot is.

Mi következik mindezekből? Az, hogy a mi vallásos életünk egész berendezkedését ilyen alapra és ilyen keretbe kell igazítani. Mert a Krisztus evangélioma így lehet isteni erő mindeknek.

Krisztusnál sem testi, sem lelki életében, nem fedezhető fel uralkodás, vagy parancsolás elve. De a gyáva meghunyászkodás sem. Testi ereje is, lelki ereje is, az életelemek segítőjeül jelentkezik minden lépésében. A füstölgő gyertyabelet is tiszta lángra éleszteti, a törekeny nád-szalát is ellenállóvá erősíteni, az erkölcsi fertőben vergődőt is kiségetni: — ezt tanítja, ezt gyakorolja, ezt üzeni még a magasból is.

Mily csapása az emberi életnek, mily átkos eltévelyedése a keresztyén lelkületnek, hogy eme drága örökséget az uralomvágy po. oltúzen égette el s égeti el ma is. Az egyetemes atyai szeretet, az egyetemes istenfiúság nagy testvérisége, nem talált helyet, nemcsak a szívekben, de még a legművészibb templomokban sem. Mi még most is a nemzeti istenek pogány oltárain áldozunk, mintha sohasem hallottuk volna a *Mi atyánk*-ot! Hiú és élettelen frázisként morzsolgatjuk: „*A te akaratod legyen meg e földön is, mint a mennyben!*“ Ha érzés is volna e frázisunkba, hát elsülyednénk szégyenletünkben, nem bírnánk tovább folytatni: „*Bocsásd meg a mi vétkeinket, mint mi is megbocsátunk az ellenünk vétőknek!*“

Olvasgassuk csak a Bibliát, gondolkozzunk csak annak tartalma s a magunk életének tartalma felett, hátha elkövetkezik a magunkba szállás is.

A katholicizmusnak kétségkívül krisztusi vonása az egyetemesség. S ha nem a hármaskorona hatalmi fénye sötétítené a lélek világát, hanem a krisztusi szolgálatkészség töviskoronájából kiáradó menyeyi glória hevítené a szíveket, akkor — reformációra se lett volna szükség. De nem szépítem én a magunk portáját sem. A reformáció is átment a támadásba, ahol csak tehetette. Az ártó erők elszabadultak a pokol láncairól „s Isten dicsére embert áldozának.“ Kifelejtették a Bibliából eme krisztusi oktatást: „*Tanuljátok meg éntőlem, hogy én szelíd és alázatos szívű vagyok és találtok békét lelketekben!*“ Dehogyan tanultuk! . . . Dehogyan tanultuk! . . . Találtunk is békét lelkünkben ugyebár?!

Olvasgassuk csak a Bibliát, hadd hintse fényét multunk igaz megismerésére s vetítse a jövőre is, istenországa felé.

Bármilyen sors vár Magyarországra, magyar nemzetünkre; e sorsban a lelkek egységére kell munkálnunk. Ha eddig nem tudtunk egyek, egyé lenni, bűnünk büntetése kell, hogy észre térítsen. Az én lelkemet mindig égette a mi kétfelé sántikalásunk: — én Pálé vagyok, én Apollósé, én Kéfásé! „*Avagy részekre van-e szaggatva a Krisztus?*“ Bizony, mi részekre szaggattuk. Kerületeink Krisztus köntösének egy-egy darabja. Amely okok szülték keletkezésükben a tagoltságot, az okok régen megszűntek. Ma már csak a hívságos és kényelmes megszokottság kényszerít ama köntösdarabokban dideregni. Koldus létünkre mutatós fényűzést üzünk. Mennyibe kerülnek csak nyomtatványaink, fuvarjaink, napidijaink! Mennyibe kerülnek kisebb-nagyobb lapjaink! Ha megpróbálnánk ezeket számjegyekben kimutatni s mellé az életegyenleget, — nos, hát itt égünk, vergődünk, életegyenlegünkben — s ugyan mi lesz még?

A. K.

Quid nunc?

Százezrek állnak vérbenforgó szemekkel, szívökben adáz, vad gyűlölettel, szorongatva a kés markolatát, vagy a pisztoly agyát, minden percen készen felrobbantani a békés polgári rendet, vértengerbe ölni a polgári életet. Büntetlenül hangzik el és terjed szét a háborgó elemek közt a biztató, véres jelszó: „*Ízre kell tépni minden polgárt, hogy a kommunizmus diadalt ülhessen!*“ És míg e dühöngő örület kitöréseinek hallatára az istenfélő lelkek halálra készen, testöket-lelköket Istennek ajánlva, térnek este izgatott, nyugtalan álmra, így mennek ki reggel az utcára: addig a fenyegetett polgárság nagy része itt folyton bálozni akar, úgy hogy a rendőrségnek egyre-másra kell visszautasítani az ilyen célzatú kérvényeket; ott, egy másik városban az „*úri*“ közönség — úgy mondják — megkezdi a mulatozást (tea-estélyek, zsürozás!) vasárnap és végzi szombatnap, hogy újra kezdje azt, amit félbe sem hagyott. Francia forradalom Magyarországon. A föld dübörög már, moraja vérfagyasztó. De az „*előkelő*“ (!?) közönség mulat; ő nem fél. Ez a másik fajta örület!

Ezen az oldalon dolgozni nem akar az sem, aki ép, egészséges, munkanélkül, ingyen akarja magát el-tartatni abból a vagyonból, mit 4 esztendőn át „*ő* védett. amiért ő szenvedett, ő nyomorgott, ő vérzett.“ A másik oldalon a nyilvánlátható nyomor, inség előtt is beszorítja pénzzel teli markát az, aki „*felmentetve*“, itt-hon tölthette el a borzalmas idők 4 esztendejét és sem életével, sem vagyonával nem áldozott, nem tett semmit, nem a haza, de saját védelmére sem; ellenben

gyűjtötte, halmozta a pénzt és most sincs egy garasa a becsületes szegénység számára; annak számára sem, aki ő érte is szenvedett, esetleg nyomorékká, beteggé lett, de aki szerényen, szegénylősen elhúzódik, félreáll.

Elűzik, kifosztogatják, vagy megölik — nem ritkán a háború alatt undorító kicsapongásban élt asszonyok felbujtására — a jegyzőket. „Ablézolják“ itt-ott még a lelkészeket is. Jó, ha megérdemli, ha élete napjait csak vadászásban töltötte. Aki több, mint 4 esztendeig nyomorgott, annak van joga munkás életet követelni még a paptól is, és büntetni, vagy továbbra lehetetlenné tenni a dologtalanságot. De egészen gyülekezetnek élt; vele foglalkozott házanként, egyesületekben; barátja volt népének, sőt atyja egy másik. A háborúban halálos kór támadja meg, mint táborigénylőt. Míg betegen fekszik, fáját az udvarról fényes nappal elhordják, őt magát betegágyából ki akarják húzni; a haldoklóra ablakait beverik. Háborúban megmaradt katonát templomban alig lehet látni (mást se nagyon!). Mikor kérielik, ezt mondja: „Uram, a háború 2 első évében mindig velem volt a biblia. De most hallani sem akarom az Isten nevét. A papot utálok, a templomot látni se szeretem.“

Azt mondja egy ember: „Mindig jónak tartottam a magyar népet. Keservesen csalódtam.“ A másik: „A magyar társadalom a maga egészében hihetetlenül elzüllött, erkölcsi félelmetesen leromlott!“ — Úgy van. De nem egészen a háború alatt és miatt. A bomlás folyamata rég megindult. A háború a züllést teljessé tette.

Quid nunc?! Mit tegyünk most? Egyáltalában, tehetünk-e valamit? Azt hiszem, ha magunkat áltatni nem akarjuk, szomorúan, de gondolkodás nélkül mondhatjuk: semmit. *Az államéletben* ezt, hogy így van, nem kell bizonyítgatnom; érezzük, amit látunk, hogy ott a rend kezéből a fegyvert kicsavarta, a hatalmat kiragadta a felforgatás, a nihil. Itt vitetünk, ragadtatunk, ide-oda dobáltatunk. Hova és meddig!? Emberi szemek ezt ma alig látják. A hajónak nem vagyunk urai. *A társadalmi élet*, társadalmi helyzet, viszonyok alakulását pedig majd az államhatalom végleges kialakulása határozza meg.

Ami e helyen közvetlen ránk tartozik: az egyházban mit tegyünk? Bizony alig mondhatunk egyebet itt is, mint ezt: semmit; talán még azzal többet, hogy figyelünk, várunk és amennyit emberek, alakuló viszonyok, fejlemények engednek, megfeszített agygyal számíthatva, bölcs óvatossággal azt megtegyük. De előre nem tervezhetünk, számításokat nem csinálhatunk; hiszen itt is, hogy mi lesz velünk, mi az egyházzal, — még csak abban sem lehetünk bizonyosak: lesz-e magyar református egyház; ha igen, milyen alkotmánnyal? Egyik nagyobb egyházunkban a tömeg már kezébe ragadta a rendelkező, intézkedő hatalmat, eddig érvényben álló törvényeink ellenére az egész presbitériumot szétugrasztotta és főgondnokkal együtt választott egészen újat. És ezt nézünk kell tehetetlenül. Egyházunk megszilárdítására, egyházi életünk felelevenítésére intézkedéseket majd csak akkor tegyünk, amikor meglátjuk,

mennyi marad meg terület tekintetében magyar református egyháznak hazánk feldarabolása után és ami fő: mennyi marad meg reformátusnak az állam és egyház szétválasztása esetén. Van a magyar református embernek egy bizonyos tulajdonsága, ami biztató a külső egyház fennmaradására, de annál szomorúbb a láthatatlan egyház, az Isten országa szempontjából. Ez a konzervativizmus, a hagyományokhoz előítéletes ragaszkodás, társulva az álszegénnyel. Amit évtizedek óta egymásnak ezerszer szemére hánytunk, de amiről azóta sem tettünk, a magyar református nép lelki gondozása annyira el van hanyagolva, a közvetlen lelkipásztori gondozás, érintkezésben annyira nem volt része, hogy ezidőszerint a mi közönségünk a lelkipásztornak, mint ilyennek munkáját teljességgel nem várja, a háború keserűségeit lelkében hordó, eldurvult katonanép pedig egyenesen visszautasítja, úgy, hogy a közeledésben, a lelkipásztori gondozással kísérletezésben is a legnagyobb óvatossággal, esélyességgel kell eljárunk. Sajnos, a magyar református népnek a lelkész pásztori munkájára szüksége nincs. De *liturgusi* közreműködését mellőzni szégyelné. Hogy halottját pap nélkül temesse el, ezt — túlnyomó rész — átallná megtenni. Na meg aztán, mint annak idején a még félig pogány Gejza fejedelem a szemrehányásra: „Elég gazdag vagyok ahhoz, hogy mindakettőt fizethessem“, így a magyar, főleg alföldi református nép szegénynek tartaná azt, hogy ő a papot ne tudná eltartani, különösen ha iskoláira nem kell többé áldoznia. Ez a merőben külsőség lesz — azt velem — legfőbb tényező abban, hogy a nagy átalakulások között a magyar református nép a lelkész állásokat, ezzel magát az egyházat fenntartja. Ám még ezt a számítás is keresztül húzhatja a szociálista párt uralomra jutása, elveinek diadalmas terjesztése.

Mondám: csak vitetünk, ragadtatunk, de nem evetünk, nem irányítunk. Amit tehetünk, az csupán a jelek figyelése és utána az alkalmazkodás. Épen ezért feleslegesnek kell mondanunk az „országos református tanács“ alakítását; a teendők vagy megtehetőek szempontjából felesleges, a törvényesség tekintetében törvényellenes, a szükséges jó rendre tekintve pedig veszélyes. Ellenben hitéletünk megújítására nézve amiket kíván, az mind jó, mind üdvös és régi kívánalom; megvalósulnak-e valaha? — nem merem remélni. Amennyire magunkat, turáni fajt, ismerem, azt hiszem, helyes nyomon járok ezzel a következtetéssel: A bizonytalanság ideje alatt alig tehetünk valamit. Hazánk bukása esetén csüggedt tétlenségbe süllyedünk. Ha a veszély elmúlik, boldog derűtséggel mondjuk: „Nincs már semmi baj. Alhatunk!“

Mindezeknek felette pedig a vigasztalan kilátástalanság arra nézve, hogy a materialis világnézet által sivárrá égetett szívekben a legnemesebb, legmagasztosabb érzést: a hitet valaha újra életre hívhatnók!

Egy új, erőteljes egyházi- és hitélet ébresztését célozná az egyházkerületi elnökség 1918 dec. 29-én kelt 9657. sz. körlevele. Ennek egyik eszközeül ajánlja az egyházmegyéknek az e. m. parochiális tanácsok alakítását 20—30 „belső hivatottsággal bíró” tagból. Az csak természetes, hogy ilyen kiváló férfiak tisztában vannak azzal, hangsúlyozzák is, hogy „a munka sikere nem a szervezeten és a paragrafusokon, hanem azon fordul meg, hogy a kiválasztás alkalmas munkásokra esik-e?”

Ilyen kívánalom, ezen feltétel mellett (pedig ez csakugyan elengedhetetlen!) reméli valaki, hogy ezek a tanácsok megalakíthatók lesznek!?

Kisújszállás, 1919 január 20.

Nagy István.

Közélet

Egy presbiteriumi határozat.

Kivonat a hosszupályii református egyház presbiteriumának 1919. február hó 2-án tartott gyűlése jegyzőkönyvéből.

3-ik szám. Presbiteriumunk megdöbbenéssel, mélyseges lelkifájdalommal olvasta a debreczeni református egyház presbiteriuma kisebbségének igazságtalan és törvénytelen végzését. A múltban megszoktuk azt, hogy a debreczeni fényes múltú, nagytekintélyű egyházra áhitatos büszkeséggel tekintettünk, s hogy minden az egyetemes egyházat érdeklő kérdésben világító faklyául, vezérlő szövétnekül ragyogott az előttünk.

Annál égetőbb a seb, annál sajnóbb a fájdalom, mit most az a minden igazságot nélkülöző végzés a lelkünkbe égetett, a szívünkbe nyomott.

Kálvinistaságunk méltó büszkeségét, a kálvinista Rómát látjuk mi néhány ember önző célja által történelmi vezető állásáról, tündöklő pedesztáljáról ledönteni akarni.

Am a debreczeni presbiterium kisebbsége nemcsak saját egyházközsége, de az egész magyarországi református egyház megkisebbitésére törekedett akkor, midőn egyetemes egyházunk egyik, már eddig is elévülhetetlen érdemeket szerzett dicső vezérét, a tiszántúli egyházkerület munkában fáradhatatlan püspökét dr. Baltazár Dezső urat igyekezett a tények célzatos elferdítésével, igazságtalan beállításával pellengérré állítani.

Midőn ennek a megtévesztett kisebbségnek sértett önérzettel tudomására hozzuk, hogy a csúfolók székébe vele együtt nem ülünk s midőn Urunk, Krisztusunk szavaival hittestvéri szeretettel kérjük, hogy míg nem késő, vegye eszébe azokat, mik az ő békességére valók: lelkünk minden tiszteletével, szívünk minden szeretetével vesszük körül a mi nagy püspökünket; biztosítjuk őt tántoríthatatlan bizalmunkról s kérjük, hogy vezéri állásában nagy tudását, erős akaratát — épen most, ezekben a

sorsdöntő nehéz időkben — egyetemes református egyházunk javára továbbra is értékesíteni szíveskedjék.

A kegyelemnek Istenét és Atyját pedig buzgó imánkban kérjük, hogy adjon neki lelki erőt, hogy a futást tovább folytathassa, ama nemes harcot dicsőséggel tovább harcolhassa.

Biró János,
presbiteri jegyző.

P. H.

Csighy Andor
lelkész-elnök.

Halottaink.

Szabó Lajosné Hadházy Zsuzsánna, Szabó Lajos alsószabolcs-hajduvidéki esperes nemes lelkű felesége január 25. napján hosszú szenvedés után jobb létre szenderült. Kiváló, szép tulajdonságokkal ékeskedő, gondos nő és az önfeláldozásig hű anyák példaképe volt, s mint igazi lelkipásztorné általános becsülésben s tiszteletben részesült. Méltán gyászoló férjén, négy gyermekén, két vejen kívül nyolc unokája és testvérei siratják elhunytát.

Kiss Antal, a belegi református gyülekezet félszázadig hűségesen működött és őszintén tisztelt lelkipásztora, a nagyatádvidéki lelkészi kör bölcös és tapintatos elnöke, múlt hó 14-én 79 éves korában csöndesen elhunyt.

Id. Balázs József, kisújszállási református igazgatótanító életének 64., működésének 41., nyugalomban létének 5. évében a múlt évi december 31-én súlyos szenvedés után meghalt. A közti-ztelt és érdemes kartárs haláláról a tantestület kegyeletes gyászjelentést adott ki.

Szegedy Miklós. Szeretnék poéta lenni, hogy mindenkit meghassak e bánatommal, melyet Szegedy Miklós halála miatt érzek. Vagy szeretnék, objektív maradni, hogy mindenki megértse, mekkora vesztesége a magyar közéletnek ennek a fiatal embernek a halála. Igazi költő-lélek volt, nem azért, mert verseket írt, hanem mert csudálatos lobogó lelkesedéssel rajongott a magyarság ügyéért. Versein kívül a Budapesti Hirlapban megjelent vezércikkei és „Magyar holnapunk” című értékes publicistikai dolgozata tartja fenn emlékezetét. Nekem kedves tanítványom volt, nemcsak, mint joghallgató, hanem mint fejlődő ifjú is. Első verskötetéhez az előszó megírására engem kért. Komoly tanultságú, tiszta látású, erős nemzeti érzésű férfi vált belőle. Budapesten volt ügyvéd és a Magyarország területi védelmére alakult liga főtítkára. Meghalt épen harmincnyedik születése napján, magyar lelkének legfájdalmasabb napjaiban, — mikor szülőföldre (Nagyszöllös) és ifjú korának színhelye (Máramarossziget) megszűntek magyar föld lenni. Édes apja Szegedy Gyula ügyvédi kamarai elnök, e. m. tanácsbíró, sógora Kovács Lajos kisvárdai lelkész, felesége és a jövő működése elé legnagyobb reményekkel néző jó emberei gyászolják kora halálát. (K. B.)

Halottaink emlékezetét kegyelettel őrizzük szívünkben.

Különfélék.

Allamsegély elvonás. A theologiai intézetek tanárainak javadalmazására fordíthatas végett mindegyik egyházkerület évek óta nyert meghatározott összegű államsegélyt. Most *ezenfelül* a theologiai akadémiai tanárok fizetésének közvetlen állami kiegészítése is tervbe van véve, mint ahogy abban a jogakadémiai tanárok részesülnek. Ezzel kapcsolatban azonban — mint értesülünk — a protestáns ügyek kormánybiztosa kijelentette, hogy a debreczeni lelkészképző-intézet tanárai *nem* fognak ilyen fizetékiegészítésben részesülni, sőt a tiszántúli egyházkerületől *az eddigi segélyt is elvonják*. Íme: erre jó a protestáns ügyek kormánybiztosa. Ha mi közvetlen összeköttetésben vagyunk a miniszterrel, teljes erővel képviselhetjük a magunk álláspontját. Míg így a mi ügyeinkben teljesen járatlan miniszter azt hiszi, hogy oda csakugyan nem kell segítség, ahova maga a *protestáns ügyek* kormánybiztosa feleslegesnek mondja. *Vagyis: egy embernek* tetszésétől és nem tetszésétől függnek az ügyeink. Pedig az egy emberes rendszer sem a kálvinizmus, sem a népszabadság elveivel nem fér össze.

Országos Lelkészsövetség. Lapunk február 1-én megjelent számának lezárta után kaptuk az Országos Lelkészsövetség ama Szózatát, amelyet a „Lelkésze-egyesület” a múlt számában egész terjedelmében közölt. Az országhoz intézett figyelemre méltó szózat rámutat korunk sebeire és jelzi, hogy „az Országos Lelkészsövetség a különböző hitvallások lelkészeiből az emberiség legszentebb eszményeinek, a békességes szeretetnek és jórendnek, a nemesebb erkölcsi életfelfogásnak művelésére alakult.” Ezeknek a nemes és szent feladatoknak a teljesítése első renden a lelkészeknek, egyházi hatóságoknak és vezetőségeknek teendője, de kötelessége a vallás-erkölcsi életfelfogás minden igaz barátjának is. A meghasonlás, gyűlölködés helyett „dolgozzunk. Aki dolgozik, az szolgál az emberiségnek, használ a hazának. Vallásos érzületünk és lelkiismeretünk vezessen bennünket a becsület és kötelességteljesítés igaz útján. Merítsünk erőt, vigaszt, bizalmat a hitből, mely a leg súlyosabb helyzetben is biztos támaszunk.” A szózatot az összes felekezetek nevében aláírták a megbízottak. Abban a meggyőződésben lévén, hogy az emberi méltóság és igazi honpolgárság legszilárdabb alapja a vallás-erkölcsi jellemvonás, őszintén üdvözljük az Országos Lelkészsövetséget s kívánjuk, hogy törekvéseire a békességnek Istene árássa áldását.

„Egyetlen ház sem maradt el, hol szívesen ne adtak volna” — írja Inczedy Márton lelképásztortársunk abban a levelében, amelyben tudatja, hogy az 586 lelket számláló Vámosroszi kisdud gyülekezet 350 koradományt küld a debreczeni konviktus segélyezésére. A Lélek munkálkodik és gyümölcsöket terem Isten dicsőségére.

A lelkészözvegyek érdekében özv. Szentpétery Józsefné a Lelkésze-egyesület f. évi 3. számában azt kéri, hogy mindazoknak a lelkészözvegyeknek, akik csakis az országos nyugdíjintézetől kapnak gyámdíjat (840 kor.), az illető egyházmegye egészítse ki a gyámdíját évi 160 K-val 1000 koronára. A kért segély oly kevés, hogy az egyházmegyék bizonyára többet fognak adni. Ezt annyival könnyebben tehetik, mert a kérő rámutat a forrásokra is, ahonnan a kért összeg fedezhető.

A debreczeni magyar tudományegyetem a művelt világ egyeteméhez szózatot intézett, amely angol, fran-

cia és magyar nyelven jelent meg. A 31 lapnyi füzet igen nagy tájékoztatást nyújt a magyar olvasónak is, épen ezért nagyon ajánljuk minden érdeklődő honfitársunk figyelmébe. Kiadta a Csathy könyvkereskedése Debreczenben. Ára 1 kor. 60 fillér.

A dunamelléki református egyházkerület elnöksége január 16-ára összehívta az espereseket, egyházmegyei gondnokokat és a jog-, gazdaság-, pénzügyi bizottság tagjait, hogy az őszi egyházkerületi közgyűlés elmaradása miatt szükségessé vált fontosabb ügyeket megbeszéljék. Az ülés elején Petri Elek püspök meleg szavakkal üdvözölte a január 15-én hetvenedik életévét betöltött Darányi Ignác egyházkerületi főgondnokot. A magyar református egyházban, hazánk gazdasági életében hatalmas tényezőként szereplő és gyümölcsözően munkálkodó főgondnokra mi is Isten áldását kérjük. Az ülés foglalkozott a megszállott területek helyzetével és meghallgatta a különböző jelentéseket.

Az iskolai vallás-erkölcsi oktatás és nevelés érdekében január hó 12-én, felekezeti különbség nélkül, nagygyűlést tartottak Budapesten, amikor is az összes vallásfelekezetek képviselői állást foglaltak a vallásoktatásnak az iskolákban való további tanítása mellett. A nagygyűlés által hozott határozati javaslatot január hó 29-ik napján adta át, Szilassy Aladár vezetésével, a nagygyűlés elnöksége a közoktatásügyi és vallásügyi minisztereknek. Kunfi Zsigmond közoktatásügyi miniszter a küldöttségnek adott válaszában elmondta, hogy ő a szociáldemokrata párt képviselőjében és megbízásából vesz részt a kormányban. Ilyen minőségében igyekezni fog a minisztersége előtt is vallott politikai programját, világnézeti- és erkölcsi felfogását a közoktatásban is érvényesíteni. Szerinte a teljes lelkiismereti szabadság csak úgy biztosítható, ha a szociáldemokrata program szerint a vallás magánüggé válik és ha annak következtében az iskolában sem taníttatja az állam a vallást. Minden szülőnek és minden egyháznak jogában áll az iskolán kívüli vallás tanításra mindazokat a gyermekeket, akiknek szülei ezt kívánják. Elvi kérdésről lévén azonban szó, az összminiszteriumnak a felfogása lesz irányadó. Különböző is a politikai erő és hatalom kérdése az, hogy miképpen lesz ez a vitás ügy elintéztve. A küldöttség egyik tagjának, gróf Károlyi Gyulának ama kérdésére, hogy a kulturharc álláspontján áll-e? — azt válaszolta, hogy korántsem. Az ő kívánsága a legteljesebb lelkiismereti szabadságnak biztosítása. — Ebből anyilatkozatból megérthető, hogy a vallás tanításra a magunk hatáskörén belül igen nagy gondot kell fordítani és mindazoknak, akik abban a meggyőződésben élnek, hogy a jó honpolgárnak vallásosnak is kell lenni, igyekezni kell azon, hogy a politikai erő és hatalom oda döntsön, hogy a vallás-erkölcsi oktatás az iskolában megmaradjon.

Kinevezés. Január hóban a vallás- és közoktatásügyi miniszter a debreczeni tudományegyetem jogi karához fogalmazóvá nevezte ki dr. Papp Géza nagylaki református lelképásztort, aki január 22-én tette le a hivatalos esküt és foglalta el új hivatalát. Üdvözljük.

A hajduböszörményi református Bocskay főgimnáziummal kapcsolatos *Kálvineum* fiúinternátus házi-rendje 16° alakban, tizenhat lapon betekintést ad eme mintainternátus életébe. A házi-rend minden szülét megnyugtathat affelől, hogy gyermeke példás rendhez szokik és családi felügyelet alatt van a Kálvineumban, amelynek elnöke és jelenleg vezetője Kiss Ferenc, egyházkerületi főjegyző, a házi-rend egybeállítója.

A máramarosszigeti jogakadémia működését a város stratégiai megszállása semmiiben sem korlátozta. A második felévi előadások s a vizsgák rendszeresen tartanak. A vizsgákra, indexrendezésre s beiratkozásra is akadálytalanul lehet ide utazni, megfelelő hatósági személyazonosság igazolvány birtokában. A vonatok a városba beérkeznek s hozzák a postát is. Előjegyzés, illetve ideiglenes beiktatás február 20 ig postai úton is történhetik. A városban teljes rend van. Részletkérdésekre azonnal válaszol az igazgatóság.

Az Igehirdető februári száma hat vasárnapi egyházi beszédet közöl Futó Zoltántól, Kiss Samutól, dr. Tóth Lajostól, † Kund Sámuelától, Bucsai Lászlótól és Duszik Lajostól. A tartalmas beszédek közül kettő átdolgozott, a többi eredeti.

Jugoszláviában a görögkeletiek január 28-án elfogadták a Gregorián naptárt.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

687—1919.

Pályázat

a bihari református egyházmegyében fekvő fugyii lelkészi állásra, amelynek díjlevélszerű javadalma következő: 1. Két fordulóban 8, azaz: nyolc hold föld, melyet az egyház munkál, szántat, vettet a lelkész magvával, a terményt behordatja. 2. A határdülöben, 5, azaz öt köblös föld, melyet a lelkész tartozik munkáltatni. 3. Nyolc kaszás rét, melyet az egyház tartozik lekaszáltatni, felgyűjtetni, összehordatni és a lelkész udvarára behordatni. 4. 5. 6. Minden pártól 1½ veka búza, 72 fillér máriáspénz, 15 itce must vagy ahelyett 16 fillér. 7. 6. azaz: hat öl fa, melyet az egyház a lelkész udvarára szállítani és ott ölbe rakatni tartozik; ölet 26 K-val számítva. 8. Örlés. 9. A régi kaszálóban levő 2½ vekás földnek megszántása. 10. A telekben az egyház tartozik egy napi szántást végezni. 11. Az orsz. közalaptól évenként 140 K. azaz: egyszáznegyven korona. 12. Lelkészi fizeteskiegészítés, (ezidőszerint 743 K. 82 f). 13. Stóla az egyházker. szabályrendelet szerint. 14. A földekért mindenféle adót az egyház fizet. — Az állás régebben lelkésztanítóság levén, a lelkész használatában meghagyott tanítói földért a mindenkori lelkész az egyházmegye határozata szerint a kántori szolgálatot teljesítő áll. isk. tanító részére évenként 120 K-át fizetni köteles. Az előd beruházási megváltást nem jelentett be. Az állás a választás jogerőre emelkedése után haladéktalanul elfoglalandó. A pályázni kívánók kérvényeket lelkészi oklevéllel és illetékes esperesök által a pályázati hirdetés közzlése után láttamazott, szolgálati bizonyítvánnyal felszerelve az 1919. évi március hó 2-ig Sulýok István esperes címén Nagyváradra küldik.

Debreczen, 1919 február hó 2.

dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázat.

A szalacsi református egyház pályázatot hirdet II-ik fitanítói állásra.

Javadalom: 1. készpénz az egyház pénztárából évnegyedi előleges részletekben 600 K. 2. Lakás kerttel. 3. Államsegélyek. 4. Az egyház pénztárából drágasági pótlék címén az 1919. évre 600 K havi részletekben.

Kötelesség: Az I—II-ik fiúosztály, esetleg más osztályok, tanterv szerinti tanítása. Énekvezér akadályoztatása esetén a templomi és temetési szolgálatok végzése.

A pályázati kérvényeket a pályázati hirdetés megjelenésétől számított 20 napon belül kell beadni.

Férfi tanítók előnyben részesülnek. A megválasztott állását tartozik azonnal elfoglalni.

Szalacs (Biharm.), 1919 január 28.

Hegedüs Albert,
református lelkész.

Pályázat

a kisszántói (Bihar megye) református orgonistakantor-tanítói állásra. Javadalma: 1. Az egyház pénztárából évi 450 korona. 2. 625 korona tandíjpótló államsegély. 3. 6 kat. hold 1213 □-öl szántó és kaszáló. 4. Stóla. 5. Rendkívüli államsegély. 6. Ismétlősök oktatásáért 40 korona. 7. Uj lakás melléképületekkel, kerttel.

Kötelessége: I—VI. osztályú vegyes népiskolai növendékek tanítása, lelkész akadályoztatása esetén, kanonikus órákon lelkész helyettesítése, egyházi jegyző-ég. Temetések és istentiszteletek alkalmával éneklés vezetése.

Pályázhatnak okleveles református férfi orgonázni tudó tanítók 1919 február 22-ig. Állás 1919 március 1-én elfoglalandó. Pályázati kérvények alulírotthoz küldendők.

Kisszántó, 1919 január 29.

Babicsák József,
református lelkész.

Hivatalos értesítés.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

504—1919. szám.

Valamennyi főgimnázium tekintetes igazgatóságának.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak folyó évi január hó 12-én 5695. szám alatt a tanév menetere, berekesztésére, az érettségi vizsgálat tartására vonatkozó leiratát tudomásul vétel és megfelelő alkalmazkodás végett alább közlöm.

Debreczen, 1919. évi január hó 28.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök

A magyar vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

5695—1919. V. szám.

Valamennyi tankerületi főigazgatónak. — A budapesti gyakorló főgimnázium Igazgatóságának. — A kolozsvári gyakorló középiskolának. — A fumei kormányzóságának. — Valamennyi autonóm felekezeti főhatóságának.

A járvány és szénhiány okozta szünetelések a folyó tanévben az iskolák szorgalmi idejét rendkívüli

mértékben megcsökkentették. Ez a körülmény arra indított, hogy az iskola munkásaival közvetlenül megbeszéljem a jelen tanév tartására, az érettségi vizsgálatok idejére s a tanítási anyag összevonására és feldolgozására vonatkozó kérdéseket.

E célból a fővárosi középiskolák igazgatóit és az elméleti tárgyak, valamint a rajz egy-egy szaktanárat folyó évi január hó 5-ére értekezletre hívtam össze.

Az itt folytatott megbeszélés alapján tisztelettel közlöm, hogy:

1. a folyó tanév bezárólag június 29-ig tart, e napon osztatnak ki a bizonyítványok, június 15-ig folyik a tanítás, a tanév végéig fennmaradó két hét az összefoglalásokra, a kétes előmeneteli tanulók megvizsgálására és a magánvizsgálatok megtartására fordítandó;

2. a husvétii szünet ez évben kivételesen április hó 17—21. napjaira, a pünkösdii szünet június 8. és 9. napjára szorítkozik;

3. az évvégi érettségi vizsgálatok írásbeli része a szorgalmi idő zavartalan felhasználása végett június 20—29-ig terjedő időre teendő; a szóbeli vizsgálatok június 30-án kezdődnek.

A tanítás anyagának feldolgozása tárgyában kialakult vélemények figyelembe vételével a következőket ajánlottam a rendelkezésem és vezetésem alatt álló középiskolák tanári testületeinek figyelmébe:

a) Minden tárgy megtartja a maga óraszámát.

b) Az egyes osztályok tanítási anyagának a következő évre való átvitele a tanulók biztos továbbhaladását veszélyeztetné (főleg a tanácsere és a gyakori iskolaváltoztatások esetei miatt). Ennélfogva minden osztályban minden tárgyból feltétlenül elvégzendő a tanítási anyag lényeges része, tehát amaz elemek, melyek a további haladás alapját teszik.

c) Az írásbeli dolgozatok száma lehetőleg akkor legyen, amennyi rendes körülmények között a tanév hátralevő részére esnek; szükség esetén a tanítás érdekei ezt a számot korlátozhatják.

d) A tanulók házi munkáságára a téli időszakban nem lehet oly mértékben számítani, mint a tavaszi hónapokban (különösen fűtési, világítási, élelmezési nehézségek miatt, sokszor háztartási munkák végzése miatt is stb.). Ezért ügyelni kell a túlterhelés veszedelmére, de másrészt indítást kell adni a tanulóknak arra, hogy a kedvezőbb időjárás beálltával otthon is foglalkozzanak az iskolai tanítás anyagával.

Ezekhez az általános természetű irányításokhoz tárgyakint, illetőleg tárgyesopontonként a következő szempontok kapcsolódnak:

Magyar nyelv- és irodalom. Az alsó három osztály elméleti tanításában mellőzendő minden nyelvtani aprólékosság. A hangtan, szótan és mondattan legfőbb fejezeteinek vázlatos átadásáról lehet csak szó. De ezeket pontosan sajátítsák el a tanulók. A helyesírás ügye fokozott gondot igényel még a felső osztályokban is.

A következő osztályokban nem lesz módjában a tanárnak, hogy stilsztikai, retorikai, poétikai és irodalomtörténeti tanításban az elméletet mindenkor az olvasmányokból vonassa le a tanulókkal, hanem kénytelen lesz a legtöbb esetben csak példakul felhasználni az elmélethez.

Mind a VII., mind a VIII. osztály irodalmi tanítása a kimagasló írói egyéniségekhez fűződik. Kívánatos, hogy az érettségiző tanuló még a mai mostoha viszo-

nyok között is be tudjon számolni a legfőbb irodalmi művekről.

Idegen előnyelvek. (Német és francia nyelv.) Az idegen előnyelvek tanításában tanterveink, különösen az olvasmányok dolgában, tág teret hagynak a tanár egyéni belátásának. Az alsó fokon a nyelvtani ismeretek megszilárdítása és biztosítása most sem maradhat el, de az olvasmányok körét, melyekből a nyelvi és nyelvtani okulás meríthető, kénytelen lesz a tanár megszükiteni. Különleges finomságok, ritka vagy elavult alakok magyarázatába ne bocsátkozzunk. Időt takarítunk meg a magyarból való fordítás korlátozásával is.

A középső fokon a latin és görög mondák bizvást mellőzhetők, mert más kapcsolatban is megismerkedhetik velük a tanulók.

Az irodalomtörténet a legfelsőbb fokon mindkét nyelvben megszorítható. Fűződjék ez oly művekhez, melyeket a tanuló már megelőzőleg tüzetesen megismert.

Klasszikus nyelvek. A nyelvtan tanítása a klasszikus nyelvekben hasonló helyzetben lesz, mint az előnyelveknél. Az alaktani és mondattani ismeretek elsajátításának biztosítása mellett az olvasmányokból csak korlátolt számú darab lesz feldolgozható. Mondák és mesék, Phaedrus és Ovidius nagyobb figyelmet érdemelnek, mint az e fokon előirt prózairók.

A felsőbb fokon a két osztályban is szereplő írók közül azok, amelyekből az előző évben már olvastak a tanulók, ez idén mellőzhetők.

A leánygimnáziumok olvasmányai is hasonló megszorítást kénytelenek elszenvedni, bár nagyobb óraszámuk e tekintetben kedvezőbb helyzetet biztosít nekik. Phaedrus olvasása itt elmaradhat, Vergiliust helyesebb csak a VII. osztályban tárgyalni. Ugyanitt nélkülözhetők Cicero levelei, hogy annál több idő jusson Vergilius Aeneisének.

A VIII. osztály főírója mind a fiú-, mind a leánygimnáziumban Horatius.

A görögből a leánygimnáziumban (ahol ez idén rendkívüli tárgy lett) és több fiúgimnáziumban az alaktan megtanulása Homeros Odysseiájához fűződik, melyet az Ilias olvasása követ. Herodotos teljesen elmaradhat. Ezenkívül a VIII. osztályban Platon szemelvények kerülhetnek sorra az Apológiából és Kritonból. Az attikai nyelvjárással kezdődő görög nyelvi tanítás Xenophonból vett szemelvényekre van utalva, de a végső cél itt is Homeros és befejezésül Platon már említett műveinek megismerése.

Görögpótló irodalom. E tárgyban az anyag megszorítása legcélszerűbben úgy történhetik, ha a magyar irodalmi olvasmányokat minden osztályban elhagyjuk s a VIII. osztályban Platon Apológiájával és Kritonjával, valamint a görög szobrászat egy-egy korszakos képviselőjének néhány tipikus művével beérjük.

Történelem. A történelmi anyag megrövidítésénél a válogatás és nem az egyenletes vázlattá való összevonás ajánlkozik döntő szempontnak. A mai idők és a közelmúlt ismerete és megértése oly fontos mozzanat, mely elől nem lehet kitérni. Ezért ajánlatos, hogy a IV. és VIII. osztályokban a 19. század, a VII-ben pedig a francia forradalomtól napjainkig terjedő korszak történetét a többinek rovására a rendes arányok szerint tárgyaljuk. Más szempont lehetne, hogy a külpolitikai kapcsolatokat s az ezeknek alapjául szolgáló belső erősödést vagy gyengülést kiemeljük a tárgyalás során. Így meg lehet értetni az államformák és társadalmi osztályok kialakulását és egymással való küzdelmét egészen a mai nagy átalakulásokig.

A rövidítés technikai keresztülvitelének módját a tanár belátása és didaktikai leleményesége fogja megszabni. Nevek, dátumok kellő megválogatásával, hadi események részletes leírásának mellőzésevel jelentékeny munka- és időmegtakarítás érhető el. Azonban az olyan háborúk, melyek nagy átalakulások előidézői és határjelzői, nem maradhatnak említés nélkül.

Földrajz. A földrajz tanítási anyagában Magyarország, valamint a szomszédos államok, sőt egész Európa ma csak mint geográfiai egységek tárgyalhatók s geofizikai, biológiai, továbbá etnográfiai, gazdasági és kulturális viszonyaik tárgyalása mellett a kevésbé jelentős részletek mellőzése az illető osztályokban a megrövidült szorgalmi idő alatt is elvégezhető, Magyarország területi épségének fontosságát minden alkalommal külön is emeljük ki. Ugyanakkor tájékoztassuk az ifjúságot a közvetlen szomszédságunkban végbemenő új államalakulásokról és ezeknek néprajzi, nyelvi és gazdasági okairól. (Jól használhatók e célra a Földrajzi Zsebatlasz kötetei.) A többi világrészeknél összefoglaló világos képét adjuk a kontinenseknek. A topográfia általában korlátozandó. A matematikai földrajzból csak a tudományos kutatások eredményeit tanítsuk. A fizikai részt csoportosítva mutassuk be 1—2 óra keretében.

Természettan. A növénytan és állattan anyaga az aprólekos morfológiai részletek, valamint a kevésbé jelentős fajok és rendszertani csoportok elhagyásával a rendelkezésre álló idő alatt is elvégezhető mind a fiú-, mind a leányiskolákban. Az ásványtanban és a vegytanban nagyobb mértékű megszorításokra lesz szükség, mert e tárgyakban rendes viszonyok között is nehéz az anyagot elvégezni. A kísérleteknél úgy takarékoskodhatunk az idővel, hogy ahol többféle kísérlet lehetséges, az egyszerűbbet választjuk. A kristálytanból csak a kristályrendszerek lényege (a tengelyrendszerek) veendő fel. A reáliskola vegytani anyagából el nem hagyható ismeretek a stöchiometriai alaptörvények s a magyarázásokra vonatkozó elméletek. Az ásványtan és szervesvegytan tárgyalásánál általában ajánlatos amaz elv követése, hogy az egyes vegyületcsoportok kevés, de ipari és más gyakorlati szempontból fontos vegyületét tanítsuk; a kevésbé fontosakat részben vagy egészen elhagyjuk.

Mennyiségtan-természettan. A tanítás anyagának ama részére fordítsuk a legnagyobb gondot, amelyre a tanítás folyamán más helyen is szükségünk van. Így pl. a műveletek elvégzésében bizonyos gyakorlati készségre mindenesetre törekedniünk kell, de a korlátozott pontosságú és a nehezebb törtekkel való műveletek elhagyhatók. A százalék- és kamatszámítás kedvéért ez anyag más része el is hagyható. A lehetséges bizonyítások és levezetések közül a legáttekinthetőbb választandó ki. Egy tételt csak egyféleképpen bizonyítsunk s a mutatványyszerű bizonyításoktól és rejtvényyszerű feladatoktól tartózkodjunk.

A természettanban a szorosan vett fizikai elem domborítandó ki. Ez is az alaptüneményekre, a leg egyszerűbb kísérletekre, a legfontosabb törvényekre s elméletekre szorítkozzék, gyakorlati alkalmazásukra való utalással. Kerülni kell a mennyiségtani levezetéseket, bonyolult kísérleteket s az olyan törvények ismertetését, melyeknek egyelőre csak elméleti jelentőségük van.

Rajz. (Szabadkézi és mértani rajz.) A részletesen kidolgozó ábrázoló módot csak a legtanulságosabb feladatoknál alkalmazzuk. Árnyékolásnál csak a feltűnő, jellemző árnyékhatásokat vegyük figyelembe. E mellett használjuk gyakran a vázolást is.

A különböző rajzbeli előadásmódok (technikák) közül e tanévben meg kell elégednünk a ceruza és a toll használatával. E technikáknak a tanulók legtöbb hasznát fogják venni a gyakorlati életben. A rajzok kivételével a vízfestéket, színeket és pasztellit teljesen mellőzzük, mert ezek az anyagok mostanában használható minőségben úgy sem kaphatók.

A mértani rajzból az anyagot csak akkor végezheljük el, ha a technikai részre fordítandó időt korlátozzuk és minden osztályban csak az alapot rakjuk le, hogy a továbbépítés sikeres lehessen. A rajzok elkészítését, amennyire lehetséges, a tanulók házi munkájára kell bízunk.

Ábrázoló geometria. E tárgy anyagának összevonása különösen gondos mérlegelést igényel. Főszempontul azt kell kitűzni, hogy a különböző problémákat legalább egyszerű esetekben a rövid idő ellenére is minden osztályban mind megoldjuk. Ilyenformán a rajzok elkészítésének jó részét a tanulók házi munkásságára kell bízunk, a házi feladatokra nézve fent kitűzött korlátozással.

Filozofia propedeutika. A filoz. proped. anyagának a lélektan teszi alapját. A lélektan megfelelő helyein — kisebb-nagyobb kiterés formájában — belevonhatjuk a logikából, leánygimnáziumokban a pedagógiából, etikából és esztétikából azt, amit az alapfogalmak megismertetésére szükségesnek tartunk.

Kísérletet tehetünk itt mintegy izelítőül és átmenetül s egyben időkímélés céljából az egyetemi előadások módjára néhány órai összefüggő előadással is, de csak módjával; messzire halasztani a számonkérést nem tanácsos.

Abban a reményben, hogy a felsorolt szempontok a középiskolai oktatás mai válságos állapotában jó szolgálatot tesznek, egyúttal nyomatékosan rá kell mutatnom annak szükségére, hogy minden alkalmat, főként az irodalom, történelem és földrajz tanításában fel kell használni arra, hogy a tanulókkal ezt a korszakot megértessük; e végre különös figyelmet érdemelnek azok az irodalmi művek, történelmi áramlatok és események, amelyek hazánk területében a folytonos alakulás bizonyítékai voltak s amelyek így a jelent hosszú idő óta előkészítették. Ezzel kapcsolatban az is szükséges, hogy a tanárkarok a tanuló ifjúság erkölcsi okulását, az iskolai és iskolán kívüli rend és kötelességtudás, munkaszeretet és emberséges érzület megszilárdítását elsőrendű feladatuknak tekintsék.

E végből tartsanak a különböző tárgyak tanárai a mostani viszonyokkal kapcsolatos tanításokat, tájékoztassák a tanulókat a mai mozgalmakról, a közélet erkölcsi jelenségeiről, az országban vagy magában az illető városban történt egyes eseményekről, ismertessék az ország helyzetét, fejtsék ki, hogy az csak átmeneti állapot s biztosan javulni fog, ha mindenki megteszi kötelességét.

Számítok e tekintetben is a tanárság készségére és remélem, hogy ez irányú tevékenységének sikerülni fog a jól ismert bajokat gyógyítani és az iskolai élet helyes rendjét újra megeremteni.

Mellékelt rendeletemet tudomásul és további szíves eljárás végett van szerencsém Címednek tisztelettel megküldeni.

Budapest, 1919. évi január hó 12-én.

A miniszter helyett:

Imre Sándor s. k.,
államtitkár.